

Oponentský posudek

k disertační práci **Mgr. Mario Kubaše**
na téma

Kreativita a kreativní průmysly: redefinice ekonomiky a kultury

Předložená disertační práce se zaměřuje na interdisciplinární téma, jež patří v současnosti k značně diskutovaným a má řadu svých zastánců i odpůrců. Právě jeho interdisciplinarita, která přesahuje obory jako je ekonomie, marketing, management, ale také sociologii, psychologii, právo, a další, danou oblast dělá náročnou na znalosti, na jejich pochopení, začlenění a vyhodnocení.

Cílem disertační práce bylo vytvoření obrazu, jež by charakterizoval paradigmatickou revoluci či paradigmatický zlom, kdy konkurenceschopnost přináší vlastnictví myšlenky, vlastnictví nehmotných vstupů, nikoli vlastnictví kapitálu. Autor správně zdůrazňuje předpoklady takové revoluce, jako je digitalizace, transformace vzdělání a migrace intelektuálních elit, ale také nové kulturní vzorce.

Práce je logicky rozdělena do tří základních částí. V první části autor vymezuje zkoumaný problém a to z pohledu předpokladů, vymezuje pojem kreativní průmysly a seznamuje s úskalími, které přináší různé pojetí daného pojmu. Zde autorovi nelze nic vytknout, jedná se o důkladně prozkoumanou a přehledně ucelenou část práce. Zajímavé postřehy lze najít v části věnované kreativitě z pohledu humanitních disciplín. Kreativita, nebo-li tvořivost, byla vždy předmětem zkoumání především psychologů, ale jak správně autor naznačuje, dnes se stává významným pojmem, jež je používán také v ekonomii, managementu, umění, pedagogice, teorii vědy a dalších oborech. Z mého pohledu bych ale přece jenom doporučovala jasnější vymezení linie, úhlu zkoumání, co je ústředním problematickou otázkou, kterou chce autor dokázat. Možná právě snaha o co nejširší záběr nakonec vyznívá nejasně. Doporučením by bylo jednoznačněji definovat kreativitu tak, jak ji vnímá řada teoretiků, např. lze rozdělit teoretický proud na ty, kteří se zabývají procesní stránkou tvořivosti (E. Ullrich a další), na ty kteří se zabývají výstupem, nebo-li produktem, či vstupem do procesu (ekonomický pohled, Howkins, J., Schumpeter, Lucas, a další) či definice kreativity jako osobnostní charakteristiky (Barron, Maslow, Hlavsa, Mikuláščík a další).

I pro další části práce by bylo velmi užitečné důsledněji vymezit předmět zkoumání a stanovit si výzkumné otázky, neboť pohled psychologů na kreativitu je dán skutečností, že předmětem jejich zkoumání je člověk sám, důvody jeho chování apod., zatímco u ekonomů a jiných vědních oborů se jedná především o dopad samotného projevu kreativity na další oblasti.

Jako ekonom, vidím nejslabší místo práce právě v části kreativita a redefinice ekonomiky. Autor se dopustil nepřesností v tom, že nerozlišuje mezi ekonomikou a ekonomikou a nepřesně používá ekonomickou terminologii a ekonomické kategorie. Kreativní ekonomika, to je tepající srdce, kde to žije, kde se prodává, nakupuje, nabízí se práce, kapitál, zasahují vlády, naproti tomu ekonomie je teorií, která jasně vymezuje hráče na tomto poli a jejich možnosti a vazby. Pokud mluvíme o kreativní ekonomice, mluvíme o nově vznikajících firmách, nových odvětvích, nových projevech kreativity a jejich využití v praxi, včetně zpomalených reakcí vlád na nově vznikající situaci. Pokud mluvíme o kreativní ekonomii, musíme se zamyslet nad základním ekonomickým zákonem vzácnosti, nad omezeností základních výrobních faktorů (práce, půda, kapitál) vstupů do procesu, můžeme z nového úhlu hodnotit růstové teorie, zda faktor kreativity je intenzifikací pouze práce nebo ho budeme považovat za další samostatný vstup vedle základních výrobních faktorů, atd.

Také bych polemizovala s autorem, že základním problémem kreativních průmyslů je nejistota poptávky. To můžeme říci o čemkoli novém, například parní stroj, železnice, automobily, první počítač a mnoho dalších. Při všem novém byla nejistota poptávky, byla u toho kreativita, ale nemluvili jsme o kreativním průmyslu. Z mého pohledu nevýraznější specifikou kreativních průmyslů je, že zaměstnávají vysoký podíl kreativních pracovníků, ve srovnání s jinými odvětvími. Zajímavou se mi jeví část práce věnovanou specifikám v distribuci.

V druhé části se autor zaměřil na důkazy paradigmatického zlomu ve vztahu kultury a statistiky. Tato část se zabývá statistickým vyhodnocením stavu kulturního průmyslu a neopomíjí také zdůraznit rozdílnosti v národních statistikách a problémy s tím spojené. Autor správně uvádí, že existuje několik základních optik a přístupů, které se uplatňují při výzkumu kulturních aktivit. Právě tato část práce jasně poukazuje na široký záběr a problém uchopení problematiky kreativních průmyslů. Jako vystudovaný statistik však nemohu nechat bez povšimnutí nejasnost korelační analýzy použité autorem pro hledání závislosti mezi preferencemi spotřebitelů různých kulturních či kreativních statků. Chtěla bych autorem vysvětlit, čím je zajímavé zjištění, že existuje nepříliš silná korelace (0,51) mezi výdaji za počítače a výdaji za nákup televizí a na jaké hladině významnosti.

Dalším problémovým bod této části práce vidím v použití spotřebního koše pro důkaz významnosti kultury pro spotřebitele. Spotřební koš je konstruován za účelem sledování změny cenové hladiny a proto pokud roste či klesá podíl výdajů za kulturu a rekreaci nemusí to nutně znamenat snížený či zvýšený zájem o kulturu, ale spíše je třeba se zamyslet, zda neklesla či nenarostla cena jiných sledovaných statků. Úsudek na významnost kultury pro spotřebitele může být také zkreslen tím, že je zde sledována kultura společně s rekreací.

Naopak za velmi zajímavou považuji část, kde autor srovnává přístup ke kulturní politice a statistice jednotlivých států a zdůrazňuje, že politika a statistika se vyvíjí společně.

Třetí, závěrečná část je vyústěním částí předchozích, kde si autor připravil dobrou výchozí pozici. Zabývá se zde tendencemi a faktory jež ovlivňují a budou ovlivňovat budoucí vývoj kulturního prostoru. Je velmi zajímavé sledovat autorův myšlenkový proud, kdy jednotlivé faktory představuje z pohledu geografického, politického, nábožensko- sociálního a technologického (digitálního) a vnímá kulturní kapitál jako významnou konkurenční výhodu.

Ztotožňuji se s autorem, že přichází nová doba, která se stále výrazněji bude vyznačovat kreativním osvobozením nejen tvůrce, ale také spotřebitele. Významněji se prosazuje, bez přičinění vlád, „*doba hry, svobodného sdílení, míchání všemožných kulturních obsahů, ...je to doba, která nezná vysokou ani nízkou kulturu, nezná ani kulturu populární.*“

Závěrečné hodnocení a návrh:

Autor si zvolil nelehké téma, kterého se velmi dobře zhostil. Přesto se však dopustil některých chyb, kterých se právě díky neexistenci vyjasněnosti pojmů a přístupů jednotlivých oborů k dané problematice bylo snadné dopustit. Proto mé výtky byly směřovány spíše jako doporučení a nesnižují hodnotu práce samotné.

Disertační práce Mgr. Mario Kubaše „Kreativita a kreativní průmysly: redefinice ekonomiky a kultury“ splňuje požadavky kladené na takovou práci.

Doporučuji práci k obhajobě.

Doc.Ing.Jitka Kloudová, Ph.D.

Ve Zlíně dne: 27. 07.2012